

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Шестерняк М.М., к.е.н., доцент,
Західноукраїнський національний університет

На шляху до євроінтеграції важливим завданням перед Україною постає реформування всіх сфер діяльності і приведення їх у відповідність вимогам Європейського союзу. Державний фінансовий контроль як важлива функція управління національною економікою України також потребує реформування, оскільки лише частково враховує основні принципи систем державного фінансового контролю європейських держав. Відповідно виникає потреба у адаптації існуючої системи державного фінансового контролю до міжнародних стандартів та вдосконаленні законодавчого, нормативного, методичного забезпечення з метою підвищення прозорості та ефективності діяльності органів державної влади. З огляду на те і було розроблено низку нормативно-правових документів.

Так, 02.12.2012 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністерств», яким внесено комплексні зміни до Закону України «Про контрольно-ревізійну службу в Україні», зокрема змінено його назву. Нині даний закон має назву – Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». Незмінними залишаються форми проведення державного фінансового контролю, а саме – державний фінансовий аудит, інспектування, контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель.

Згодом уряд України приймає рішення про скорочення та реорганізацію територіальних органів Державної фінансової інспекції України. Відповідну

постанову ухвалено на виконання рішення про створення Державної аудиторської служби. Згідно з цим документом [1], на базі 27 територіальних державних фінансових інспекцій створено 5 міжрегіональних територіальних органів Державної аудиторської служби України.

Як відомо, територіальні органи Державної аудиторської служби України включають: Східний офіс Держаудитслужби, Південний офіс Держаудитслужби, Північний офіс Держаудитслужби, Західний офіс Держаудитслужби та Північно-східний офіс [2]. Місією Державної аудиторської служби України та її офісів в межах компетенції є забезпечення економічного добробуту країни та виконання функцій держави шляхом здійснення державного фінансового контролю.

Кадровий склад створених територіальних органів оновлено з урахуванням результатів оцінювання компетентності працівників. Звернемо увагу, що реорганізація Державної фінансової інспекції у Державну аудиторську службу, розпочата в жовтні 2015 року.

Постійне реформування законодавчої та нормативно-правової бази державного фінансового контролю зумовлене проблемними питаннями (зокрема, побудовою системи державного фінансового контролю; визначенням об'єктів контролю; визначенням категоріально-понятійного апарату державного фінансового контролю; методологією державного фінансового контролю; узгодженістю та координацією дій державних аудиторів та ревізорів; єдиною методикою проведення державного фінансового контролю та ін.), які потребують розв'язання та вдосконалення системи контролю згідно з вимогами європейської спільноти.

Доречно зазначити, що історія органу державного фінансового контролю нерозривно пов'язана з історією становлення державності як складова її фінансової безпеки. Так, входячи до складу Російської імперії Україна не мала власних органів фінансового контролю. Контрольні функції, як і на всій території Росії, виконувало згідно з Положенням про місцеві контрольні установи в імперії від 03 січня 1866 року Управління державного контролю, яке

працювало при Міністерстві фінансів. У такому вигляді цей орган фінансового контролю проіснував до 1919 року.

Історія свідчить, що керівники молодій Українській державі усвідомлювали надзвичайно важливу роль контрольних функцій Міністерства фінансів, Державної скарбниці і банків. Тому за часів Директорії був створений спеціальний апарат Державного контролера з надзвичайними правами і повноваженнями. З цього часу до 1937 року органи фінансового контролю неодноразово реорганізовувались, але функції фінансового контролю залишились незмінними.

З 1937 року до 1956 року фінансовий контроль в Україні здійснює Контрольно-ревізійне управління Наркомату, пізніше Міністерство фінансів СРСР. У 1956 році Контрольно-ревізійне управління було створене у складі Міністерства фінансів України.

Після здобуття Україною незалежності виникає потреба у підвищенні ролі державного фінансового контролю. Відповідно у 1993 році прийнято Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні». А вже через сім років Указом Президента України від 27 серпня 2000 року № 1031 «Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи» Головному контрольно-ревізійному управлінню України надано статус центрального органу виконавчої влади.

Проте, реорганізація не припиняється. Так, відповідно до Указу Президента України від 09 грудня 2010 року № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» Головне контрольно-ревізійне управління України було реорганізовано у Державну фінансову інспекцію України. Ця Держфінінспекція проіснувала п'ять років.

Натомість, в жовтні 2015 року відбулася реорганізація Державної фінансової інспекції України у Державну аудиторську службу України. Структуру апарату Держаудитслужби подано у таблиці 1.

Таким чином, Державну аудиторську службу України було створено в 2015 року шляхом реорганізації Державної фінансової інспекції України, яку

своєю чергою було створено замість Головного контрольно-ревізійного управління.

Таблиця 1

СТРУКТУРА АПАРАТУ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ [2]

Керівництво
Відділ забезпечення діяльності керівництва
Відділ внутрішнього аудиту
Відділ євроінтеграції та міжнародних зв'язків
Головний спеціаліст з питань мобілізаційної роботи
Департамент стратегічного планування, звітності та координації здійснення державного фінансового контролю
Департамент контролю у сфері будівництва
Департамент контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації
Департамент контролю у соціальній галузі та сфері культури
Департамент контролю у галузі промисловості, енергетики, транспорту та фінансових послуг
Департамент контролю у галузі ЖКГ, інфраструктури та зв'язку
Департамент контролю в аграрній галузі, екології та природокористування
Департамент контролю в галузі оборони, в правоохоронних органах та органах влади
Департамент контролю за місцевими бюджетами
Департамент взаємодії з правоохоронними органами
Департамент фінансового контролю у сфері закупівель
Департамент якості заходів державного фінансового контролю
Відділ ІТ аудиту
Департамент роботи з персоналом та організаційного розвитку
Департамент адміністративно-господарського забезпечення
Юридичний департамент
Управління інформації та комунікацій з громадськістю, розгляду звернень громадян
Управління нормативно-методологічного забезпечення процесу державного фінансового контролю
Управління реалізації контрольних повноважень в рамках міжнародних угод
Управління документообігу та контролю виконавської дисципліни
Управління ІТ забезпечення
Фінансове управління
Режимно-секретний сектор
Сектор запобігання та виявлення корупції

Згодом, а саме 19 лютого 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив Положення про створення Офісу фінансового контролю [3] замість Державної аудиторської служби.

Проте, даний Офіс фінансового контролю проіснував лише кілька місяців. 20 травня 2020 року Кабінет Міністрів України постановляє відмінити рішення про реорганізацію Державної аудиторської служби та ліквідувати Офіс фінансового контролю [4].

Згідно оновленого Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [5], державний фінансовий контроль забезпечує центральний орган виконавчої влади, уповноважений Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю. Орган державного фінансового контролю у своїй діяльності керується Конституцією України, Бюджетним кодексом України, Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», іншими законодавчими актами, актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

Дослідження показують, що дискусії між вченими та практиками щодо функціонування системи фінансового контролю в Україні, як правило, зводяться до питань розподілу повноважень між різними її органами. При цьому, однією з важливих проблем є відсутність співпраці з європейськими органами протидії фінансово-економічним правопорушенням.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що реформування системи державного фінансового контролю в Україні несе позитивні зміни (прийнято низку законодавчих актів, які спрямовані на розвиток системи контролю), однак є чимало проблем, які можна вирішити за умови визначення конкретних напрямів та чітких механізмів розвитку системи контролю на державному, регіональному та місцевому рівні з застосуванням нових форм, методів та технологій контролю.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення міжрегіональних територіальних органів Державної аудиторської служби», від 06 квітня 2016 року № 266.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248953390>

2. Державна аудиторська служба України. URL:

<https://www.dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/1485>

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Офіс фінансового контролю», від 19 лютого 2020 року № 184. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2020-%D0%BF#Text>

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання органів фінансового контролю», від 20 травня 2020 року № 388. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/388-2020-%D0%BF#n27>

5. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993 р., № 13, ст. 110, (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

6. Шестерняк М. М. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми глобалізації. *Актуальні проблеми державного фінансового контролю та аудиту в Україні: матеріали круглого столу* (Тернопіль, 3 бер. 2015 р.). Тернопіль, 2015. С. 74-81.